

Styresak 12/2012: Forskningsstrategi Helgelandssykehuset HF

Møtedato: 28.02.12

Møtested: Mosjøen

Forskning en av de 4 lovpålagte hovedoppgavene for helseforetakene i Lov om spesialisthelsetjeneste. Helse Nord RHF har i sin Forskningsstrategi Helse Nord 2011 - 2013, lagt overordnede føringer og mål for forskning i helseforetakene, og dette blir nærmere konkretisert i de årlige oppdragsdokumentene. I oppdragsdokument 2012 er det presisert at Helgelandssykehuset skal styrke forskning, fagutvikling og utdanning.

Helgelandssykehuset HF har tradisjonelt hatt lav forskningsaktivitet, med få ansatte med doktorgradskompetanse. På landsbasis er Helgelandssykehuset det helseforetaket med lavest forskningsaktivitet basert på årlige landsomfattende målinger av publikasjoner, doktorgrader og ressursbruk til forskning. Dette kan historisk forklares utfra helseforetakets struktur, med 3 små lokalsykehus uten noe naturlig større forskningsmiljø i foretaket slik som ved universitetssykehus og tidligere sentralsykehus.

Det er derfor behov for en målrettet innsats for å styrke forskningsaktiviteten i foretaket. Som et grunnlag for videreutvikling av forskning i helseforetaket har forskningsutvalget utarbeidet vedlagte strategiplan for perioden 2012 - 2015.

Planen skisserer følgende hovedmål for perioden:

- Helgelandssykehuset skal bygge opp nødvendig infrastruktur og støttefunksjoner for forskning.
- Helgelandssykehuset skal arbeide for å utvikle en lederkultur i foretaket som gjør forskning og utvikling til en naturlig og nødvendig del av det daglige kliniske arbeid.
- Formidling av forskningsresultater, og implementering av disse i daglig praksis må fokuseres og forbedres.
- Forskning i Helgelandssykehuset skal skje i samsvar med Helseforskningsloven og Helse Nord's forskningsstrategi

Det er utfra dette skissert delmål og resultatmål som alle dekker ulike måter å stimulere til økt forskningsinnsats.

Økning av den totale økonomiske ressursbruken til forskning kan skje ved økning av helseforetakets egne forskningsmidler som avsettes ved budsjettbehandlingen, etablere forskerstillinger (stipendiatstillinger, stillingsandeler for forskning) og større andel av RHF-finansierte forskningsprosjekter. For å få økt andel av de RHF-finansierte forskningsmidlene er det behov for tettere samarbeid med større etablerte forskningsmiljøer særlig ved UNN og Nordlandssykehuset.

Strategiplanen peker også på at flere mindre helseforetak har samlet forsknings- og utviklingsarbeid i egne FoU-enheter og anfører at en slik enhet vil kunne bidra til å styrke helsefaglig forskning i helseforetaket og bidra til maksimal ressursutnyttelse. Dette forslaget blir tatt med i vurderingen av øvrig organisering i helseforetaket.

VEDTAKSFORSLAG:

Styret viser til den vedlagte Forskningsstrategi i Helgelandssykehuset perioden 2012 – 2015, og anbefaler at denne legges til grunn for forskningsutviklingen i helseforetaket i perioden.

Per Martin Knutsen
Administrerende direktør

Saksbehandler:: Medisinsk direktør Fred A. Mürer

Vedlegg: Forskningsstrategi i Helgelandssykehuset perioden 2012 – 2015

FORSKNINGSSTRATEGI I HELGELANDSSYKEHUSET

PERIODEN 2012-2015

INNLEDNING

Forskning er en av de 4 lovpålagte hovedoppgavene for helseforetakene i Lov om spesialisthelsetjenester.¹ Helse Nord RHF har i sin Forskningsstrategi Helse Nord 2011-2013² lagt overordnede føringer og mål for forskning i helseforetakene, og dette blir nærmere konkretisert i de årlige oppdragsdokumentene.⁴

Helgelandssykehuset HF har tradisjonelt hatt lav forskningsaktivitet, med få ansatte med doktorgradskompetanse. På landsbasis er Helgelandssykehuset det helseforetaket med lavest forskningsaktivitet basert på årlige landsomfattende målinger av publikasjoner, doktorgrader og ressursbruk til forskning.⁵ Dette kan historisk forklares utfra helseforetakets struktur, med 3 små lokalsykehus uten noe naturlig større forskningsmiljø i foretaket (universitetssykehus og tidligere sentralsykehus).

Det er derfor behov for en målrettet innsats for å styrke forskningsaktiviteten i foretaket. Denne strategiplanen er ment som et grunnlag for videreutvikling av forskningen.

BAKGRUNN

Helgelandssykehuset hadde fram til 2005 ingen formalisert aktivitet eller struktur på forskningsaktiviteten. Det foregikk en del sporadisk forskning og produksjon av publikasjoner relatert til klinisk aktivitet og kasuistikker. Forøvrig var det en del deltakelse i multisenterstudier – det meste initiert av legemiddelindustrien. Det var kun 1 til 2 leger med norsk doktorgrad i foretaket, i tillegg til noen leger med slik grad fra utenlandske universiteter, - uten at noen av disse drev strukturert forskningsaktivitet.

Årlige rapporter om forskningsaktivitet i helse-Norge (NIFU-STEP), viser at Helgelandssykehuset HF har ligget – og fortsatt ligger - blant de aller dårligste HF i Norge basert på avlagte doktorgrader, vitenskapelige publikasjoner og midler brukt på forskningsaktivitet i prosent av totalbudsjett.

FORSKNINGSAKTIVITET ETTER 2005

I 2005 etablerte Helgelandssykehuset et forskningsutvalg med 4 medlemmer – senere utvidet til 5 - og med forskningsansvarlig i 10 % stillingsandel. Forskningsutvalget rapporterer til medisinsk direktør. Det første året ble det bevilget en beskjeden sum for å stimulere egen forskning med kr. 50.000. Denne summen er senere betydelig økt, og utgjør 1 million kroner for 2011.

NIFU-Step lager en årlig oversikt over helseforetakenes ressursbruk til forskning. Her inngår i tillegg til egne forskningsmidler også overførte midler til forskningsprosjekter fra Helse Nord RHF samt lønnskostnader til forskere og hjelpepersonell. For 2009 var forskningsrelaterte driftskostnader for Helgelandssykehuset HF totalt 2.2 mill., eller knapt 0,2 % av totalt driftsbudsjett. Dette plasserer Helgelandssykehuset nederst blant helseforetakene i Norge. For 2010 var forskningskostnadene 2.585 mill., og fortsatt i underkant av 0,2 % av totalbudsjettet.

Siden 2005 har forskningsutvalget avviklet 2 forskningskonferanser og ett forskerkurs (i samarbeid med klinisk forskningsenhet ved UNN), med god oppslutning og deltagelse, men uten at dette så langt har hatt noen stor effekt på forskningsaktiviteten. Helgelandssykehuset tidligere vært representert i Helse Nord's Somatiske forskningsutvalg, og de senere år hatt observatørstatus i Universitetssamarbeidet (USAM), Samarbeidsutvalget mellom Regionalt helseforetak og Universitetet i Tromsø. Etter påtrykk fra foretaket har Helgelandssykehuset i 2011 oppnådd status som fullt medlem med stemmerett i USAM. Forskningsutvalgets leder er foretakets representant i Helse Nord's forskningslederutvalg.

Ingen nye doktorgrader ble avlagt i foretaket i perioden 2005 til 2010, mens 1 doktorgrad ble avlagt i juni 2011, finansiert i stor grad med midler fra Helse Nord RHF, men med tilleggsstøtte fra foretaket. I 2006 var det ingen vitenskapelige publikasjoner i anerkjente tidsskrifter (ISI-registrerte artikler) som ble

kreditert forskere i Helgelandssykehuset. I 2007 var det 3 artikler, i 2008 7, i 2009 5 og i 2010 3 artikler. I tillegg har det vært en del presentasjoner på internasjonale og nasjonale kongresser.

Pr. idag er det 3 doktorgradsprosjekter i foretaket, 2 av disse med finansiering fra Helse Nord RHF, samt en del mindre prosjekter.

Helgelandssykehuset HF har til nå ikke formalisert noen egen forskningsstrategi. I oppdragsdokumentet fra Helse Nord for 2011 er et av kravene at foretaket skal slutføre egen forskningsstrategi.

STRATEGI OG MÅL

Følgende målsetning fremgår av Helse Nord's forskningsstrategi og oppdragsdokumentet for 2011:

- Medisinsk og helsefaglig forskning i Helse Nord skal føre til kunnskap, kompetanse og utviklingsevne som grunnlag for spesialisthelsetjenester av høy kvalitet.
- Forskning skal frembringe kunnskapsgrunnlag for forebygging, diagnostikk, pleie, behandling, omsorg, rehabilitering og undervisning.
- Helgelandssykehuset skal fokusere på forskning som er relevant for kliniske, pasientnære oppgaver.
- Videre skal vi initiere og legge til rette for forskning rettet mot likeverdige tjenester for den samiske befolkningen.

Forøvrig legges det opp til følgende hovedmål i perioden:

- Helgelandssykehuset skal bygge opp nødvendig infrastruktur og støttefunksjoner for forskning.
- Helgelandssykehuset skal arbeide for å utvikle en lederkultur i foretaket som gjør forskning og utvikling til en naturlig og nødvendig del av det daglige kliniske arbeid.
- Formidling av forskningsresultater, og implementering av disse i daglig praksis må fokuseres og forbedres.
- Forskning i Helgelandssykehuset skal skje i samsvar med Helseforskningsloven³ og Helse Nord's forskningsstrategi

DELMÅL

1. Ansette forskningsleder med doktorgradskompetanse i full stilling

Foretaket mangler kompetanse og personellressurser til å drive forskningsveiledning, stimulering til og igangsetting av nye forskningsprosjekter. Helse Nord RHF forutsetter en person med doktorgradskompetanse som forskningsleder i alle helseforetak. Høsten 2011 lyktes det å ansette kvalifisert forskningsleder i 50 % stilling, og det er et mål å utvide dette til full stilling så snart som mulig. Forskningsleder må også sikres tilstrekkelig merkantil støtte.

2. Sørgje for ressurser til sekretariatsfunksjon for forskning.

Implementering av helseforskningsloven, og etablering av sentrale databaser for registrering av vitenskapelig produksjon (NVI/Cristin) setter økende krav til forskningsadministrativt system med hensyn på regnskap og kvalitetsarbeid. Kommunikasjon med, og oppfølging av forskere i foretaket er også tidkrevende, og mye av dette arbeidet kan evt. utføres av merkantil personale.

3. Opprette rekrutteringsstilling(er) for forskning i foretaket, i form av stipendiater i deltidstilling(er)

Rekruttering av forskningsinteresserte personer i utdanningsstillinger hvor deler av stillingen er øremerket forskning, for eksempel som stipendiater, benyttes i stor grad i andre helseforetak for å stimulere forskningsaktiviteten. Erfaring viser at det er svært vanskelig å gjennomføre større forskningsprosjekter i kombinasjon med full klinisk stilling.

4. Post-doc aktivitet

Personer med gjennomført doktorgradsløp må sikres mulighet for fortsatt forskning og veiledning av yngre forskere, f.eks. i form av øremerket del av stilling.

5. Rekrutteringsarbeid

Foretaket bør i større grad vektlegge erfaring fra og interesse for forskning i foretakets rekrutteringsarbeid.

6. Forskningshjelpemidler

Foretaket må finansiere og sørge for tilgjengelig programvare i foretaket for datalagring, litteratursøk og statistikk relatert til forskning.

7. Arbeide for fullverdig tilgang til bibliotekstjenester på lik linje med ansatte i universitetssykehus.

Helsebiblioteket gir god tilgang til store mengder tidsskrifter og annen litteratur, men for mange av tidsskrifter kreves abonnement eller kjøp av enkeltartikler for å få tilgang til de nyeste publikasjonene. Tilsatte ved UNN har full tilgang til slik litteratur gjennom bibliotekservice ved universitetet, og denne forskjellen legger en unødvendig hindring for forskere i Helgelandssykehuset.

8. Samhandling med primærhelsetjenesten

Samhandlingsreformen legger opp til et tettere samarbeid mellom primærhelsetjeneste og sykehus. Vårt foretak skal ha fokus på kliniske og pasientnære forskningsoppgaver, og det vil være naturlig å utvikle slike forskningsprosjekter i samarbeid med interesserte parter i primærhelsetjenesten.

RESULTATMÅL

- Minst et nytt doktorgradprosjekt i foretaket hvert annet år.
- Minst 5 ISI-registrerte publikasjoner pr. år med tilsatte i foretaket på forfatterlista.
- Avvikle forskningsseminarer/forskerkurs foretaket minst annet hvert år.
- Økning av prosentandel til forskningsarbeid i Helgelandssykehuset til minimum 0,5 % i løpet av 4-årsperioden. Dette kan bl.a. skje ved
 - Økning av foretaksspesifikke egne forskningsmidler
 - Øke antall forskerstillinger i foretaket (stipendiatstillinger, øremerkede stillingsandeler)
 - Stimulering og motivering til nye RHF-finansierte forskningsprosjekter.

SAMARBEIDSPARTER

- Klinisk Forskningscenter ved UNN tilbyr støtte til forskningsprosjekter i hele landsdelen, og arrangerer også aktuelle kurs relatert til forskningsaktivitet.
- Somatisk Forskningscenter ved Nordlandssykehuset har fått utvidet regionalt ansvar og bør benyttes i sterkere grad av forskere ved Helgelandssykehuset.
- Nord-Norsk Psykiatrisk forskningscenter har enheter både ved UNN og NLSH.
- Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern (SANKS) har nasjonale kompetansesenterfunksjoner innen psykisk helsevern for hele den samiske befolkningen i Norge, med egen enhet for forskning og utvikling, og vil være en aktuell samhandlingspartner i forhold til prosjekter rettet mot den samiske befolkningen.
- Mange helseforetak har formalisert og konkretisert samarbeid med høgskolenivået spesielt rettet mot helsefaglig forskning. For Helgelandssykehuset vil det være aktuelt å videreutvikle samarbeidet med Høgskolen i Nesna og Universitetet i Nordlands avdeling på Mo i Rana. Ansettelse av forskningskompetente medarbeidere fra disse institusjonene i deltidsstillinger i sykehuset kan være en mulighet for å stimulere til økt helsefaglig forskning, og dette benyttes i andre foretak.
- NSD- personvernombudet er Helgelandssykehuset personvernombud for forskningsprosjekt ⁶. Forskere og studenter ved institusjoner som har utpekt NSD som personvernombud, og som i forbindelse med forsknings- eller kvalitetssikringsprosjekt skal behandle personopplysninger elektronisk eller opprette et manuelt personregister med sensitive opplysninger, har meldeplikt til personvernombudet. NSD kan også vurdere prosjekter før innsending til REK og gi råd og veiledning i forbindelse med kvalitetssikringsprosjekter
- Utplassering av medisinerstudenter fra Universitetet i Tromsø for praksis i 5. studieår foregår på alle de tre sykehusenhetene på Helgeland. Denne ordningen finansieres ved avlønning av leger i 20 % lektorstillinger ved flere avdelinger. Disse deltidsstillingene kan benyttes som utgangspunkt for forskningsaktivitet ved at helseforetaket finansierer en ytterligere andel av de aktuelle stillingene som da forbeholdes forskning.
- En stor del av leger i utdanningsstilling i Helgelandssykehuset tar deler av sin spesialisering og grenspesialisering ved Nordlandssykehuset i Bodø og ved UNN i Tromsø, og mange får etter dette faste overlegetstillinger på Helgeland. De kontakter med forskningsmiljøene som her etableres, bør i langt sterkere grad enn tidligere benyttes til utvidet forskningsinnsats når de aktuelle legene returnerer til Helgeland.

BRUKERMEDVIRKNING

Flere helseforetak har fokusert på brukermedvirkning i forskningsaktiviteten, delvis ved å inkludere brukerrepresentasjon i forskningsutvalg m.v. For aktiviteten i Helgelandssykehuset anses dette foreløpig ikke som hensiktsmessig, men regelmessig informasjon til, og kommunikasjon med brukerutvalget i foretaket vil være viktig og nyttig i det videre utviklingsarbeidet.

ETISK FORSVARLIGHET

God forskningsetikk er den enkelte forskers og prosjektleders ansvar, samt helseforetakets systemansvar. Etiske vurderinger foretas bl.a. i forbindelse med forhåndsgodkjenning av prosjektet i etikk-komitésystemet (Regionale komitéer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK), men skal også foretas fortløpende av prosjektleder og forskere i alle faser av prosjektet. Forskningen skal gjennomføres i henhold til gjeldende lover og regelverk, internasjonale retningslinjer og avtaler, for eksempel Helsinki-deklarasjonen, Oviedo-konvensjonen, prinsippene for Good Clinical Practice, og Vancouver-reglene. Alle forskere forutsettes å sette seg inn i disse regelverkene.

KVALITETSSIKRINGSSTUDIER

Kvalitetssikring inngår som en normal del av sykehusets løpende kliniske arbeid, og omfattes ikke av lovverket i Helseforskningsloven. Kvalitetsprosjekter kan imidlertid ha mange fellestrekk med forskningsprosjekter, og erfaring fra slike prosjekter kan være en inngangsport for senere forskningsprosjekter. Helgelandssykehuset vil derfor oppfordre ansatte til å gjennomføre slike prosjekter, og vil også i spesielle tilfelle kunne støtte slikt arbeid via egne forskningsmidler.

ØKONOMI OG PERSONELLRESURSER

For 2011 har helseforetaket stilt til disposisjon 1 mill. kr for forskningsutvalget som stimuleringsmidler for egen forskningsaktivitet. Kriterier for tildeling og søknadsskjema er til enhver tid tilgjengelig på foretakets intranettsider. Ansettelse av forskningsleder i full stilling, merkantil assistanse og stipendiater vil kreve en fortsatt økning i egne midler.

Forskningsmidler fra Helse Nord RHF vil imidlertid fortsatt være den viktigste finansieringsskilden for større forskningsprosjekter. Disse midlene utlyses årlig med søknadsfrist 1. september, og det er strenge kriterier for faglig innhold, kompetent veiledning og relevans.

Helse Nord RHF deler årlig også ut startstipend for forskere som er i startfasen av forskningsprosjekter og som har behov for frikjøp av arbeidstid en periode (3 mnd) for å ferdigstille protokoll og prosjektdetaljer. Dette er en mulighet som bør benyttes i større grad på Helgeland.

OPPRETTELSE AV FOU-ENHET I HELGELANDSSYKEHUSET

Forskningsutvalget i Helgelandssykehuset har til nå ikke inkludert mastergradsoppgaver i sine tildelingskriterier. Flere mindre helseforetak⁷⁸ inkluderer slik utdanning i sine strategiplaner, mens dette til nå har vært en del av opplærings- og utdanningsarbeidet i vårt foretak. Mange mindre foretak (tidligere Helse Blefjell, Helse Fonna, Helse Førde, Helse Nordmøre og Romsdal, Helse Sunnmøre og Helse Finnmark har samlet forsknings og utviklingsarbeid i egne FoU-enheter, tildels i samarbeid med høgskolenivået. En slik enhet kunne bidra til å styrke helsefaglig forskning i foretaket samtidig som ressursene på FoU kan konsentreres og utnyttes optimalt.

Et alternativ til organisering av en slik enhet kan være som en del av fagstab under medisinsk direktør, ledet av forskningsleder. Det ville da være nødvendig med sekretariatfunksjon og at for eksempel arbeid med opplæringsplan – med tilhørende ressurser - overføres fra PO til ny FoU-enhet. Erfaringer fra andre foretak - som nevnt over - vil være viktige i videre diskusjon og evt. planlegging av en slik enhet.

KOMMUNIKASJON OG VIDEREUTVIKLING

Forskningsutvalget har til nå hatt årlige innslag under foretakets faggruppesamlinger, og har også hatt en presentasjon av forskningsarbeidet for foretakets styre. Egne intranettsider for forskning og utvikling blir jevnlig oppdatert. Likevel har man en gjennomgående oppfatning av at forskningsarbeidet blir sett på som en oppgave for spesielt interesserte, og ikke som en nødvendig – og pålagt - oppgave for foretaket. Det er derfor nødvendig med et fortsatt arbeid for å oppnå forståelse for viktigheten av forsknings – og utviklingsarbeid på alle nivå i foretaket – fra foretaksledelse via avdelingsledelse til de enkelte medarbeidere. Administrativ og styrebehandling av denne strategiplanen vil forhåpentligvis bidra til dette.

Helgeland 12.11.2011

Forskningsutvalget i Helgelandssykehuset

Brynjar Andreassen

Randi Erlandsen

Aslak Himle

Hans Henrik Strøm

Jens Thimm

Arne W. Wilskow

REFERANSER

- 1 **Lov om spesialisthelsetjenester** - <http://www.lovdatab.no/all/hl-19990702-061.htm>
- 2 **Forskningsstrategi Helse Nord 201-2013** - <http://www.helse-nord.no/forskningsstrategi/category2815.html>
- 3 **Lov om medisinsk og helsefaglig forskning** - <http://www.lovdatab.no/all/hl-20080620-044.html>
- 4 **Oppdragsdokument Helgelandssykehuset 2011** - www.helse-nord.no/getfile.../Styresak_8_2011_oppdagsdokument.pdf
- 5 **NIFUstep – Ressursbruk til forskning i helseforetakene 2009**
<http://www.nifustep.no/Norway/SitePages/PublicationDetails.aspx?PublicationID=713>
- 6 **NSD -personvernombudet** - <http://www.nsd.uib.no/personvern/>
- 7 **Strategiplan for forskning og utvikling. Helse Sunnmøre HF 2005 - 2007**
- 8 **Strategiplan for forskning og utvikling 2005-2008, Helse Nordmøre og Romsdal HF**